

Załącznik nr 2

do uchwały Nr .....

Rady Powiatu Wągrowieckiego

z dnia 18 grudnia 2019 r.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu wągrowieckiego

Zamawiający:

Powiat Wągrowiecki
ul. Kościuszki 15
62-100 Wągrowiec

Wykonawca:

Green Key Joanna Masiota-Tomaszewska
ul. Unii Lubelskiej 3 / 307 i 307 A
61-249 Poznań
www.greenkey.pl

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu wągrowieckiego

Właściciel firmy:

mgr Joanna Masiota - Tomaszewska

Autorzy opracowania:

mgr Andrzej Karkowski
mgr Kamil Nabagło

Grudzień, 2019 r.

SPIS TREŚCI

1. POTRZEBA, CEL I ZAKRES OPRACOWANIA	5
2. PODSTAWY PRAWNE	7
2.1. Ustawy	7
2.2. Rozporządzenia.....	8
2.3. Dokumenty planistyczne.....	9
3. AZBEST – WŁAŚCIWOŚCI I ZASTOSOWANIE - SZKODLIWE DZIAŁANIE NA ZDROWIE CZŁOWIEKA.....	10
4. CHARAKTERYSTYKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO	13
5. PROGRAMY USUWANIA AZBESTU W GMINACH POWIATU WĄGROWIECKIEGO	13
6. ANALIZA ILOŚCI WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE POWIATU WĄGROWIECKIEGO	14
6.1. Dane dotyczące liczby posesji i masy wyrobów zawierających azbest	14
6.2. Ocena stanu wyrobów zawierających azbest.....	15
6.3. Forma własności wyrobów zawierających azbest	16
6.4. Rodzaj wyrobów zawierających azbest.....	16
7. SZACUNKOWE KOSZTY DEMONTAŻU, TRANSPORTU I UNIESZKODLIWIANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WĄGROWIECKIEGO	17
8. ZADANIA I HARMONOGRAM PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WĄGROWIECKIEGO	21
9. FINANSOWANIE PRAC ZWIĄZANYCH Z USUWANIEM I UNIESZKODLIWIANIEM ODPADÓW AZBESTOWYCH	27
9.1. Środki będące w dyspozycji Starosty Wągrowieckiego, Wójtów i Burmistrzów	27
9.2. Narodowy Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu.....	28
9.3. Kredyty oferowane przez banki.....	29
SPIS RYCIN.....	31
SPIS SKRÓTÓW.....	31
SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	32

1. POTRZEBA, CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Na mocy ustawy z dnia 19 czerwca 1997 roku o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2017 r., poz. 2119) w roku 1998 w Polsce zakończono produkcję wyrobów zawierających azbest. Na posiadaczy wyrobów zawierających azbest nałożono obowiązek ich inwentaryzowania i przestrzegania specjalnych procedur w trakcie usuwania, transportu i ich składowania.

W dniu 14 lipca 2009 roku Rada Ministrów przyjęła uchwałę „Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032”, a następnie dnia 15 marca 2010 przyjęła uchwałę nr 39/2010 zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”.

Szacuje się, że proces usuwania wyrobów zawierających azbest trwać będzie do 31.12.2032 r. Tak długi okres został przyjęty ze względu na trwałość płyt azbestowo – cementowych i innych wyrobów zawierających azbest stosowanych w budownictwie oraz ich znaczne rozproszenie na terenie kraju. Dodatkowo czas ten wydłuża konieczność ponoszenia przez właścicieli nieruchomości, urzędów oraz instalacji wysokich kosztów demontażu wyrobów zawierających azbest oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych, a także nieuniknionych kosztów związanych z zakupem nowych wyrobów bezazbestowych, które zastąpią usunięte wyroby zawierające azbest.

Proces eliminacji azbestu może ulec przyspieszeniu dzięki stale rosnącej świadomości ekologicznej mieszkańców, a także nowym możliwościom w zakresie estetyki wykończenia obiektów budowanych. Najważniejsza jednak, wydaje się być możliwość wsparcia finansowego działań, przez państwo i samorządy.

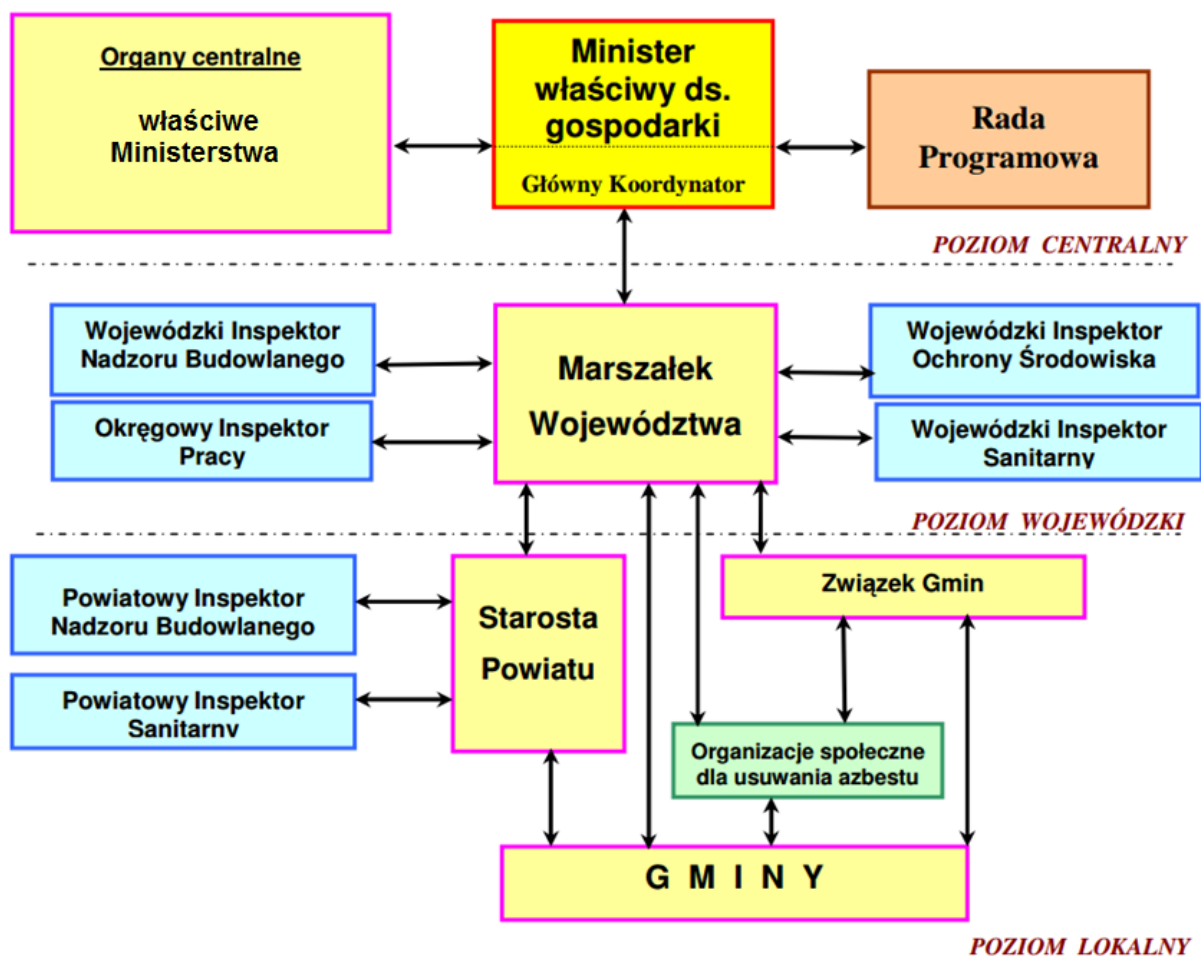
„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” określił następujące zadania na poziomie lokalnym realizowane przez samorząd powiatowy:

1. przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest;
2. współpraca z gminami oraz marszałkiem województwa w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie weryfikacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urzędów przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
3. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych;
4. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
5. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
6. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu;
7. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Ponadto szereg zadań przewidziano na szczeblu gminnym, np. gromadzenie przez burmistrzów i wójtów gmin powiatu wągrowieckiego informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego

www.bazaazbestowa.gov.pl, a także edukacja w zakresie szkodliwości azbestu, możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest oraz możliwości usuwania azbestu z wykorzystaniem dostępnych form pomocy.

Zadania własne w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest powiat wągrowiecki powinien realizować we współpracy z innymi podmiotami. Schemat przedstawiający ogólny zarys wspólnych działań przedstawiono poniżej. Udział poszczególnych jednostek w realizacji zadań opisano w dalszej części niniejszego opracowania.

Ryc. 1. Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji pozarządowych

Źródło: Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032, zmodyfikowany

Dotychczas funkcjonował „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu wągrowieckiego” opracowany przez pracowników Wydziału Ochrony Środowiska Rolnictwa i Leśnictwa w listopadzie 2007 r.

Od tego czasu zaszły istotne zmiany dotyczące masy wyrobów zawierających azbest na terenie poszczególnych gmin powiatu wągrowieckiego.

Wójtowie i Burmistrzowie gmin powiatu wągrowieckiego są odpowiedzialni za bieżącą aktualizację wyników w Bazie Azbestowej www.bazaazbestowa.gov.pl dzięki czemu gromadzone są dane o lokalizacji, masie i stanie wyrobów zawierających azbest występujących ogółem, unieszkodliwionych i pozostałych do unieszkodliwienia. Aktualizacja danych odbywa się na podstawie zgłoszeń otrzymywanych od osób fizycznych - właścicieli

nieruchomości, a w przypadku nieruchomości osób prawnych dane o wyrobach zawierających azbest przekazywane są do Marszałka Województwa Wielkopolskiego. Gminy co kilka lat organizują też inwentaryzację wyrobów zawierających azbest.

Dane do niniejszego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu wągrowieckiego” zwanego dalej Programem zostały pozyskane od gmin powiatu wągrowieckiego oraz bazują na danych Starosty Wągrowieckiego.

Zarówno niniejszy Program jak i POKzA tj. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” opierają się na następujących celach:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Celem niniejszego Programu jest m.in. wskazanie mieszkańcom szkodliwego wpływu azbestu na zdrowie człowieka, określenie ilości wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu wągrowieckiego oraz wyznaczenie zadań w długookresowym (do 2032 roku) procesie eliminowania wyrobów zawierających azbest z użytkowania. Wszystkie te działania przyczyniają się do stworzenia właściwych warunków życia mieszkańców powiatu. Program ma charakter lokalny, jest jednak spójny z głównymi założeniami programu krajowego.

Niniejszy dokument zawiera:

- podstawy prawne opracowania dokumentu,
- ogólną charakterystykę powiatu wągrowieckiego,
- informację o zastosowaniu i szkodliwości azbestu,
- dane o ilości wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu wągrowieckiego,
- harmonogram realizacji założonych zadań,
- sposoby finansowania oraz pozyskiwania środków finansowych na realizację celów Programu.

2. PODSTAWY PRAWNE

2.1. Ustawy

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym problematyki azbestowej są **ustawy**:

- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2017 r., poz. 2119) - na mocy wspomnianej ustawy zakazano produkcji wyrobów zawierających azbest,
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2019 r., poz. 701 z późn. zm.) – w ustawie zawarto sposoby postępowania przy zbieraniu, transporcie, przetwarzaniu i unieszkodliwianiu odpadów, a także wymagania techniczne i organizacyjne dotyczące składowisk odpadów,
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r., poz. 1396 z późn. zm.) – w tym akcie prawnym azbest zaliczono do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, wskazano możliwości jego wykorzystania, przemieszczania, eliminowania, określono wymagania w zakresie sprawozdawczości,

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r., poz. 1186 z późn. zm.) - w ustawie zawarto uwarunkowania dotyczące prac budowlanych prowadzonych przy demontażu wyrobów zawierających azbest.

2.2. Rozporządzenia

Głównymi aktami wykonawczymi związanymi z tematyką azbestu są **rozporządzenia**:

1. Ministra właściwego do spraw gospodarki (w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw środowiska), określające sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest:
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649 z późn. zm.),
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31).
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089),
2. Ministra właściwego do spraw pracy (w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia) określające, przy uwzględnieniu środków mających na celu eliminowanie lub ograniczanie emisji pyłów azbestu i ochronę pracowników przed ich działaniem oraz sposoby pakowania i znakowania materiałów zawierających azbest: zasady bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz program szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest:
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r., Nr 216 poz. 1824),
  - Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2018 r., poz. 1286).
3. Ministra właściwego do spraw środowiska, określające klasyfikację odpadów zawierających azbest wraz z przypisanymi kodami odpadów
  - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2014 r., poz. 1923).
4. Ministra właściwego do spraw środowiska, określające warunki prowadzenia bazy danych dotyczącej wyrobów zawierających azbest
  - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 7 września 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu

substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U z 2015 r., poz. 1450).

Problematyka azbestowa ujęta została także w wielu innych ustawach i rozporządzeniach. Ze względu na szeroki zakres materiałów nie wymienia się ich w niniejszym dokumencie wskazując jedynie najważniejsze akty prawne.

2.3. Dokumenty planistyczne

Niniejszy dokument jest zgodny z obowiązującymi aktami prawnymi z zakresu gospodarki odpadami oraz z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2022.

Uchwałą nr 88 Rada Ministrów w dniu 1 lipca 2016 r. przyjęła **Krajowy plan gospodarki odpadami 2022**. Dokument obejmuje zakres działań niezbędnych dla zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju. Głównym celem dokumentu jest określenie polityki gospodarki odpadami zgodnej z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, wpisującej się w działania gospodarki o obiegu zamkniętym. Odpady zawierające azbest powinny być unieszkodliwiane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub z wydzieloną kwaterą na odpady zawierające azbest lub też na podziemnych składowiskach odpadów niebezpiecznych.

Aktualizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego” stanowi załącznik do uchwały Nr XXXVII/889/17 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 23 października 2017 r.

Dokument ten jest istotnym narzędziem, służącym opracowaniu skutecznego systemu gospodarki odpadami na terenie województwa wielkopolskiego, jak i jego sprawnemu funkcjonowaniu. Stanowi cenne źródło informacji na temat aktualnego stanu gospodarki odpadami, służących do podejmowania strategicznych decyzji dotyczących zagospodarowania odpadów w regionie.

Aktualizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego” określa zadania do realizacji w latach 2017-2032. Zostały one podzielone na zadania inwestycyjne: usunięcie wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu województwa wielkopolskiego, budowa składowisk i kwater na odpady niebezpieczne zawierające azbest oraz na zadania pozainwestycyjne: przekazywanie przez gminy informacji o ilości i miejscu występowania wyrobów zawierających azbest na terenie województwa wielkopolskiego, opracowanie i aktualizacja gminnych, powiatowych i wojewódzkiego programu usuwania wyrobów zawierających azbest, zintensyfikowanie kontroli i sukcesywne likwidowanie „dzikich” wysypisk odpadów azbestowych, działania edukacyjno - informacyjne o szkodliwości azbestu i bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, monitoring realizacji programu usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.

W województwie wielkopolskim znajduje się jedno składowisko odpadów niebezpiecznych, przyjmujących odpady zawierające azbest. Składowisko zlokalizowane jest w Koninie.

Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest, wytworzonych na terenie województwa wielkopolskiego powinno odbywać się z wykorzystaniem składowisk odpadów niebezpiecznych lub wydzielonych kwater na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, zgodnie z zasadą bliskości, na terenie województwa, a następnie na terenie kraju.

3. AZBEST – WŁAŚCIWOŚCI I ZASTOSOWANIE - SZKODLIWE DZIAŁANIE NA ZDROWIE CZŁOWIEKA

3.1. Właściwości i zastosowanie azbestu

Azbest jest nazwą handlową 6 różnych minerałów z grupy serpentynów i amfiboli występujących w postaci włóknistych skupień. Pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu.

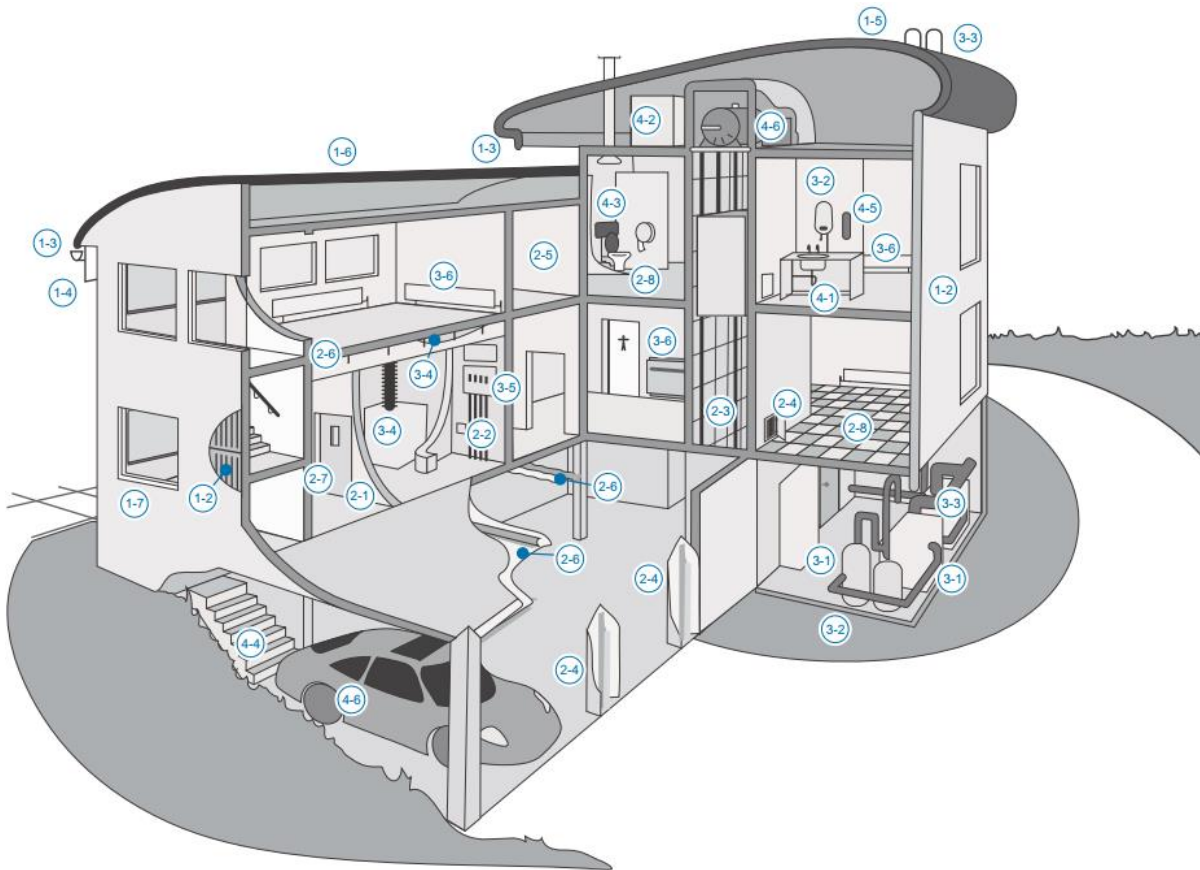
Azbest to materiał praktycznie niezniszczalny, gdyż nie ulega on bowiem ani degradacji biologicznej, ani termicznej, w związku z czym po wprowadzeniu do środowiska może on pozostawać tam przez dziesiątki lat.

W handlu powszechnie stosowano trzy rodzaje minerałów:

1. **Krokidolit, „azbest niebieski” (z grupy amfiboli)**, który posiadał najkorzystniejsze właściwości mechaniczne, przez co był najchętniej wykorzystywany w przemyśle. Jest najbardziej szkodliwy, rakotwórczy i mutagenny przez co najwcześniej wycofany z użytkowania.
2. **Amosyt, „azbest brązowy” (z grupy amfiboli)**, który należy do grupy amfiboli o szkodliwości pośredniej między krokidolitem i chryzotylem. Nie jest spotykany w wyrobach produkcji polskiej, a jedynie w wyrobach Europy Zachodniej, często w formie tynków i natrysków ogniochronnych.
3. **Chryzotyl „azbest biały” (z grupy serpentynów)** stosowany był w produkcji wyrobów azbestowo - cementowych oraz popularnych wyrobów tkanych i przedz termoizolacyjnych.

Wyroby zawierające azbest sklasyfikowano w dwóch klasach:

1. **I Klasa - wyroby azbestowe „miękkie”** - wyroby te zawierają powyżej 20% azbestu i małą ilość lepiszcza. Charakteryzują się gęstością objętościową mniejszą niż 1000 kg/m³. Odznaczają się dużą łamliwością i kruchością. Łatwo ulegają uszkodzeniom, powodując duże emisje pyłu azbestu. Najczęściej spotykane są w obiektach przemysłowych (elektrociepłownie, huty). Narażeni na oddziaływanie ich pyłów są pracownicy wykonujący remonty izolacji lub uszczelnień urządzeń z udziałem azbestu. Wyroby miękkie to m. in.: sznury, płótna, tkaniny z dodatkiem azbestu (lub wykonane z samego azbestu); płyty i uszczelki; kinkieryt, stosowany w ciepłownictwie na złączach rur, zaworów z gorącą wodą lub parą; płaszcze azbestowo - gipsowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie; płyty i tektury miękkie, stosowane w izolacjach ogniochronnych.
2. **II Klasa - wyroby azbestowe „twarde”** - ta grupa wyrobów azbestowych była najbardziej powszechna w budownictwie. Wyroby te charakteryzują się gęstością objętościową wynoszącą powyżej 1000 kg/m³. Wyroby „twarde” są sztywne i odznaczają się dużym stopniem zwięzłości. Procentowa zawartość azbestu jest niska i wynosi około 5% w płytach płaskich modyfikowanych celulozą, 12 -13% w płytach azbestowo - cementowych płaskich i falistych, około 20% w rurach azbestowo - cementowych. Do wyrobów tych zaliczamy przede wszystkim: płyty azbestowo - cementowe faliste, płaskie prasowane, cementowe typu „karo”; rury azbestowo - cementowe oraz złącza do nich; płaszcze azbestowo - cementowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie.

Ryc. 2. Możliwe lokalizacje materiałów zawierających azbest w budynku

Źródło: „Azbest. Podręcznik dobrych praktyk wydany przywspółudziale Komitetu Starszych Inspektorów Pracy”

Objaśnienia do ryciny: **1 Dach/elewacja zewnętrzna**, 1-1 Dachówki/blacha dachowa, 1-2 Okładzina, powłoka ścienna, 1-3 Orynnowanie/rury ściekowe, 1-4 Panele podsufitowe, 1-5 Deflektory kominowe, 1-6 Pilśń dachowa, 1-7 Panele podokienne. **2 Elewacja wewnętrzna. Ściany/sufity**: 2-1 Ściany działowe, 2-2 Panele urządzeń elektrycznych, grzewczych, kuchenki, łazienek, szafek, 2-3 Panele okładzinowe szybu wyciągowego, 2-4 Panele dostępu do przewodu pionowego, obudowa przewodu pionowego, 2-5 Powłoki ozdobne, 2-6 Powłoki natryskowe elementów konstrukcyjnych, płytek sufitów zawieszonych, pasów przeciwpożarowych, izolacji strychu lub sufitu.

Drzwi: 2-7 Panele, płyty. **Podłoga**: 2-8 Płytki, linoleum, okładzina podniesionych podłóg.

3 Ogrzewanie, wentylacja i urządzenia elektryczne: 3-1 Bojler/podgrzewacz wody: izolacja zewnętrzna i wewnętrzna, uszczelki, 3-2 Rurociągi: izolacja, uszczelki, okładzina papierowa, 3-3 Rura ogniowa i uszczelki, 3-4 Przewody: izolacja, uszczelki, okładzina wewnętrzna i mieszki ochronne, Przeciwdrganiowe, 3-5 Elektryczna aparatura rozdzielcza: elementy wewnętrzne, panele otaczające, 3-6 Urządzenie grzewcze: uszczelki, panele otaczające. **4 Pozostałe elementy**: 4-1 Maty bitumiczne pod zlew, 4-2 Zbiorniki na wodę, 4-3 Zbiorniki na wodę i sedesy, 4-4 Brzeg stopnia schodów, 4-5 Koce przeciwpożarowe, 4-6 Okładzina hamulca/sprzęgło (samochód w garażu i silnik do wyciągów pionowych).

Wyroby azbestowe znajdujące się na terenie powiatu wągrowieckiego to głównie płyty azbestowo-cementowe faliste, których udział można oszacować na około 85 % ogółu wyrobów. Uzupełnieniem są rury azbestowo-cementowe płaskie i rury azbestowo – cementowe w sieci wodociągowej. Udział innych wyrobów jest niewielki.

3.2. Wpływ azbestu na zdrowie

Azbest staje się zagrożeniem dla zdrowia człowieka, gdy dojdzie do korozji lub uszkodzenia (łamanie, kruszenie, cięcie, itp.). Wówczas uwalniane są do powietrza włókna, które mogą zostać przeniesione podczas oddychania do płuc.

Agresywność pyłu azbestowego jest zależna m. in. od średnic tych włókien, ich stężenia w środowisku oraz czasu trwania narażenia. Ryzyko zwiększa się znacznie w przypadku palących wyrobów tytoniowe.

Najgroźniejsze dla zdrowia człowieka są włókna, których średnica jest mniejsza od 3 mikrometrów. Takie włókna są łatwo wciągane wraz z powietrzem do płuc, docierając do końcowych odcinków dróg oddechowych, pozostają tam na stałe. Może to powodować chorobę zwaną azbestozą.

Z kolei włókna o średnicy powyżej 5 mikrometrów zatrzymują się w górnych odcinkach dróg. Warto pamiętać, że pył azbestowy, oprócz tego, że zanieczyszcza płuca, także je uszkadza mechanicznie - ostre cząsteczki drażnią śluzówkę - co prowadzi do zwłóknienia tkanki płucnej. W dalszej konsekwencji pośrednio wpływa to na rozwój procesu nowotworowego.

Organizm człowieka, ze względu na wspomnianą wcześniej dużą chemiczną odporność azbestu, nie jest w stanie rozpuścić tych włókien. Proces chorobowy jest długi, średnio wynosi 20 lat od chwili zetknięcia się z azbestem. Sama choroba objawia się napadami kaszlu i astmą.

Ciągłe, np. zawodowe, przebywanie w środowisku narażonym na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

1. Pylica azbestowa, która przejawia się suchym, męczącym kaszlem, dusznością wysiłkową, bólami w klatce piersiowej oraz objawami nieżytu oskrzeli i rozedmy płuc. Włókna azbestowe wnikają aż do najgłębszych części płuc. Powstają ciała żelaziste, które powodują uszkodzenia i zwłóknienia tkanki płucnej.
2. Łagodne zmiany opłucnowe, które powodują ograniczenie funkcjonowania płuc, a także zwiększają ryzyko zachorowania na raka oskrzeli i międzybłoniaka opłucnej.
3. Rak płuc oraz międzybłoniak opłucnej i otrzewnej.

Dane dotyczące szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie człowieka i działania rakotwórczego tego minerału odnoszą się do azbestu zawartego w powietrzu. Brak jest dowodów na wpływ włókien azbestowych, dostających się do organizmu drogą pokarmową, w tym obecnych w wodzie przeznaczanej do spożycia.

4. CHARAKTERYSTYKA POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Powiat wągrowiecki leży w północno - wschodniej części województwa wielkopolskiego. Zajmuje powierzchnię 103 965 ha. W skład powiatu wchodzi 7 gmin: w tym 1 gmina miejska Wągrowiec, 2 gminy miejsko – wiejskie: Gołańcz i Skoki oraz 4 gminy wiejskie: Wągrowiec, Damasławek, Mieścisko, Wapno.

Wg Głównego Urzędu Statystycznego (stan na 31.12.2018 r.) liczba ludności zamieszkująca opisywany teren wynosiła 70 274 osoby.

Biorąc pod uwagę dane GUS dotyczące zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (stan na 31.12.2018 r.), na terenie opisywanego terenu działało 6 456 podmiotów gospodarczych.

Zgodnie z danymi Starostwa Powiatowego w Wągrowcu (stan na 1 stycznia 2019 r.), na opisywanym terenie przeważają grunty rolne (76 889 ha) zajmujące 73,96 % ogólnej powierzchni. Grunty leśne zajmują 19,80 % obszaru a dokładnie 20 586 ha. Grunty zabudowane i zurbanizowane o powierzchni 4 071 ha zajmują 3,92 % ogółu, grunty pod wodami 2 300 ha, tj. 2,21 % powierzchni. Inne tereny zajmują znikome powierzchnie.

Udział mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej względem ogólnej liczby ludności powiatu wągrowieckiego wynosi 96,5 %. Badania jakości wód wskazują na ich przydatność do spożycia przez ludzi, a w celu występujących czasowo przekroczeń dopuszczalnych norm podejmowane są działania naprawcze.

Znacznie niższy jest odsetek mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej i wg stanu na koniec roku 2017 wyniósł on 65,6 %. Pozostali mieszkańcy gromadzą ścieki w 6 066 zbiornikach bezodpływowych oraz 583 przydomowych oczyszczalniach ścieków.

Odsetek mieszkańców korzystających z sieci gazowej wynosi 30,8 %. W Wągrowcu funkcjonuje zorganizowana sieć ciepłownicza.

Lesistość powiatu wynosi 19,1 %.

Na terenie Powiatu wągrowieckiego formami ochrony przyrody są:

- Obszary Natura 2000: Dolina Noteci PLH 300004, Jezioro Kaliszańskie PLH300044, Stawy Kiszkowski PLH300050, Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego PLB300001,
- rezerwat przyrody „Dębina”,
- Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka,
- Obszar chronionego krajobrazu Dolina Noteci; Obszar chronionego krajobrazu Dolina Wełny i Rynna Gołaniecko-Wągrowiecka,
- 5 użytków ekologicznych: „Wągrowiecka ostoja”, Śmieszka, „Uroczysko Pomarzanki”, Uroczysko Smolarki” i użytek bez nazwy,
- 93 pomniki przyrody.

5. PROGRAMY USUWANIA AZBESTU W GMINACH POWIATU WĄGROWIECKIEGO

W celu określenia ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie poszczególnych gmin powiatu wągrowieckiego zbierane i aktualizowane są dane w tym zakresie. Jest to zadanie Burmistrzów i Wójtów gmin powiatu wągrowieckiego. Zadanie to

realizować można poprzez przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest lub na podstawie indywidualnych zgłoszeń właścicieli nieruchomości.

Na podstawie gromadzonych danych są opracowywane programy usuwania azbestu i ich aktualizacje. Każda z gmin powiatu wągrowieckiego posiada stosowny dokument co regulują następujące uchwały:

1. Uchwała Nr XXXII/220/2009 Rady Miejskiej Gminy Skoki, z dnia 16 czerwca 2009 r. w sprawie uchwalenia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Miasta i Gminy Skoki”.
2. Uchwała nr XII/107/11 Rady Miasta i Gminy Gołańcz z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Miasta i Gminy Gołańcz na lata 2011-2032”.
3. Uchwała Nr XXIV/173/2008 Rady Miejskiej w Wągrowcu z dnia 30 października 2008 r. w sprawie uchwalenia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla miasta Wągrowca na lata 2009 – 2032”.
4. Uchwała Nr XXVIII/174/09 w sprawie przyjęcia "Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Wapno na lata 2009-2032".
5. Uchwała Nr XXXVII/290/10 Rady Gminy Wągrowiec z dnia 18 maja 2010 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Wągrowiec na lata 2010 –2032”.
6. U c h w a ł a Nr XIV/88/11 Rady Gminy Damasławek z dnia 30 listopada 2011 roku w sprawie przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla gminy Damasławek na lata 2011-2032”.
7. Uchwała Nr XXXVIII/241/18 Rady Gminy Mieścisko z dnia 24 kwietnia 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Mieścisko”.

6. ANALIZA ILOŚCI WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE POWIATU WĄGROWIECKIEGO

W celu zebrania danych niezbędnych do opracowania niniejszego dokumentu wystosowano wnioski do Burmistrzów i Wójtów gmin powiatu wągrowieckiego.

Wszystkie gminy przedstawiły informację o wyrobach zawierających azbest pozostałych do unieszkodliwienia, a także na temat stanu tych wyrobów. Uzyskano również informację o rodzajach występujących wyrobów, liczbie posesji na których są zlokalizowane i działaniach podejmowanych w zakresie unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest w latach poprzednich. Dane zbierano w lipcu i sierpniu 2019 r.

6.1. Dane dotyczące liczby posesji i masy wyrobów zawierających azbest

Każda z gmin oszacowała liczbę posesji na których zlokalizowane są wyroby zawierające azbest, co kształtuje się następująco:

1. Gmina Damasławek - 815 posesji.
2. Gmina Mieścisko – 650 posesji.
3. Gmina Wapno – 378 posesji.

4. Gmina Wągrowiec – 935 posesji.
5. Miasto i Gmina Gołańcz – 940 posesji.
6. Miasto i Gmina Skoki – 465 posesji.
7. Miasto Wągrowiec – 660 posesji.

Ogółem na terenie powiatu wągrowieckiego zlokalizowanych jest blisko pół tysiąca posesji, na których zinwentaryzowano wyroby zawierające azbest.

Poniżej przedstawiono dane o masie wyrobów zawierających azbest w gminach powiatu wągrowieckiego

Tabela 1. Masa wyrobów (w tonach) zawierających azbest pozostałych do unieszkodliwienia na terenie powiatu wągrowieckiego w rozbiciu na poszczególne gminy

Lp.	Gmina	Masa wyrobów zawierających azbest pozostałych do unieszkodliwienia (w tonach)			
		Ogółem	w tym:		
			II stopień	III stopień	III stopień
1.	Gmina Damasławek	4 951,683	1 538,399	2 345,001	1 068,283
2.	Gmina Mieścisko	3 301,450	97,723	1 051,182	2 152,545
3.	Gmina Wapno	992,087	27,335	4,730	960,022
4.	Gmina Wągrowiec	6 341,285	64,264	290,845	5 986,176
5.	Miasto i Gmina Gołańcz	5 899,350	157,670	4 432,050	1 309,630
6.	Miasto i Gmina Skoki	1 430,860	0,000	0,000	1 430,860
7.	Miasto Wągrowiec	700,000	0,000	0,000	700,000
razem		23 616,715	1 885,391	8 123,808	13 607,516

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z gmin powiatu wągrowieckiego

6.2. Ocena stanu wyrobów zawierających azbest

Ocena stopnia pilności oraz termin przeprowadzenia ponownej oceny wynika z rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089). Inwentaryzacja posiadanych wyrobów i ocena ich stanu jest zadaniem właściciela lub zarządcy nieruchomości, na której znajdują się wyroby zawierające azbest. Wyniki należy przedstawiać właściwemu Burmistrzowi lub Wójtowi w przypadku osób fizycznych albo Marszałkowi Województwa w przypadku osób prawnych.

Na terenie powiatu wągrowieckiego do III stopnia pilności wymiany zaliczone zostało 57,6 % ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest. Ilość ta w ciągu kolejnych 5 lat powinna zostać poddana ponownej ocenie pod względem zaliczenia jej do danego stopnia pilności wymiany.

Azbest II stopnia pilności wymiany został zinwentaryzowany w zakresie 34,4 % wyrobów zawierających azbest. W tym przypadku wymaga się przeprowadzenia ponownej oceny stanu w czasie do 1 roku.

Na terenie powiatu wągrowieckiego zinwentaryzowano 8,0 % wyrobów zawierających azbest ocenianych na I stopień pilności, przy którym wymagane jest pilne usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie.

6.3. Forma własności wyrobów zawierających azbest

Na podstawie informacji przekazanych przez gminy powiatu wągrowieckiego, można stwierdzić, że zdecydowana większość wyrobów zawierających azbest zlokalizowana jest na terenie nieruchomości osób fizycznych. Udział procentowy masy wyrobów zawierających azbest na terenie nieruchomości osób fizycznych względem ogółu wyrobów wynosi wg gmin:

1. Gmina Damasławek 92,4 %.
2. Gmina Mieścisko 82,4 %.
3. Gmina Wapno 79,8 %.
4. Gmina Wągrowiec 83,0 %.
5. Miasto i Gmina Gołańcz 84,7 %.
6. Miasto i Gmina Skoki – gmina nie posiada danych w tym zakresie, dlatego na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto 85,0 %.
7. Miasto Wągrowiec 70,0 %

W świetle powyższych danych można wyliczyć, że z ogólnej masy wyrobów zawierających azbest tj. 23 616,715 Mg:

- 20 053,682 Mg znajduje się na terenie nieruchomości osób fizycznych.
- 3 563,033 Mg znajduje się na terenie nieruchomości osób prawnych.

6.4. Rodzaj wyrobów zawierających azbest

Biorąc pod uwagę rodzaj wyrobów, dominują płyty azbestowe faliste, a na części posesji występują też płyty azbestowe płaskie.

Ponadto na terenie powiatu wągrowieckiego w sieci wodociągowej użytkowane są rury azbestowo - cementowe w następującej ilości:

1. Gmina Damasławek – 30 000 m,
2. Gmina Mieścisko – brak informacji,
3. Gmina Wapno – brak rur azbestowych,
4. Gmina Wągrowiec - długość (w metrach) rur wykorzystywanych w sieci wodociągowej przez Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej wynosi 13 300 m,
5. Miasto i Gmina Gołańcz – 432 000 kg,
6. Miasto i Gmina Skoki – brak rur azbestowych,
7. Miasto Wągrowiec – 9 345 m.

Rury azbestowo – cementowe mogą być pozostawione w ziemi w przypadku, gdy ich usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych, w szczególności gdy rury azbestowo – cementowe są położone poniżej użytkowanych instalacji.

7. SZACUNKOWE KOSZTY DEMONTAŻU, TRANSPORTU I UNIESZKODLIWIANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Na terenie województwa wielkopolskiego odpady zawierające azbest są przyjmowane przez składowisko w Koninie przy ul. Sulańskiej.

W zależności od opłacalności takiego rozwiązania należy wziąć pod uwagę możliwość unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest na składowiskach do tego przystosowanych poza terenem województwa wielkopolskiego. Z racji bliskości warto rozważyć zasadność unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wągrowieckiego na składowiskach odpadów w województwie kujawsko – pomorskim.

Lokalizację składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest na tle położenia województwa wielkopolskiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

W załączniku do niniejszego opracowania zamieszczono również wykaz wszystkich składowisk odpadów wraz ze wskazaniem ich zarządców.

Ryc. 3. Lokalizacja składowisk odpadów zawierających azbest na tle województwa wielkopolskiego i powiatu wągrowieckiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazaazbestowa.gov.pl

W poprzednich latach gminy we współpracy z powiatem wągrowieckim wspierały osoby fizyczne w zakresie finansowania prac związanych z usuwaniem azbestu.

Osoby fizyczne mogły wnioskować o dofinansowanie kosztów odbioru, transportu i unieszkodliwienia na składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. W ramach takiej pomocy w latach 2014-2018 odebrano i unieszkodliwiono 1 468,83 Mg wyrobów zawierających azbest. Koszt przedsięwzięcia wyniósł 560 596 zł, w tym dotacja udzielona przez Starostę Wągrowieckiego wyniosła 173 727 zł. Średni koszt odbioru, transportu i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest wyniósł 382 zł. Koszt demontażu i przygotowania do odbioru osoby fizyczne pokrywały we własnym zakresie.

Tabela 2. Dane dotyczące masy wyrobów zawierających azbest unieszkodliwionych w latach 2014-2018 wraz z podaniem kosztów przedsięwzięcia i wysokości dotacji udzielonej przez Starostę Wągrowieckiego

Lp.	Gmina	Rok	Masa unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest (Mg)	Całkowity koszt unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest (zł)	Wysokość dotacji udzielonej przez Starostę Wągrowieckiego (zł)
1.	Gmina Damasławek	2014	0,00	0,00	0,00
		2015	0,00	0,00	0,00
		2016	0,00	0,00	0,00
		2017	48,741	15 597,12	5 724,14
		2018	57,995	18 268,43	6 576,63
2.	Gmina Mieścisko	2014	b.d.	b.d.	0,00
		2015	10,620	10 753,51	0,00
		2016	2,794	2 829,20	0,00
		2017	10,660	14 438,89	0,00
		2018	27,198	10 367,46	0,00
3.	Gmina Wapno	2014	9,475	3 499,97	1 500,00
		2015	15,873	7 999,99	2 000,00
		2016	15,344	5 800,00	1 800,00
		2017	13,540	4 740,00	1 740,00
		2018	18,285	6 399,75	2 300,00
4.	Gmina Wągrowiec	2014	0,000	0,00	0,00
		2015	88,203	29 548,01	10 000,00
		2016	97,295	30 161,45	9 350,00
		2017	81,218	30 161,45	8 934,26
		2018	100,901	30 068,50	10 824,66
5.	Miasto i Gmina Gołańcz	2014	26,140	14 115,60	5 000,00
		2015	45,423	14 989,59	5 000,00
		2016	72,286	24 215,81	4 500,00
		2017	53,214	16 975,27	6 229,92
		2018	36,994	11 431,15	4 100,00
6.	Miasto i Gmina Skoki	2014	50,360	39 694,40	12 500,00
		2015	68,910	37 211,40	12 500,00
		2016	85,610	34 244,00	10 615,64

Lp.	Gmina	Rok	Masa unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest (Mg)	Całkowity koszt unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest (zł)	Wysokość dotacji udzielonej przez Starostę Wągrowieckiego (zł)
		2017	90,560	27 304,00	10 020,57
		2018	67,258	27 965,88	10 067,72
7.	Miasto Wągrowiec	2014	47,200	14 172,00	7 086,00
		2015	72,800	25 480,00	7 500,00
		2016	52,880	19 828,00	6 145,00
		2017	31,870	10 197,00	3 742,34
		2018	69,180	22 138,00	7 969,77
		razem			1 468,83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starosty Wągrowieckiego oraz Burmistrzów i Wójtów

Jest to jednak średnia wieloletnia, oszacowana dla całego powiatu. Faktyczny koszt prowadzonych działań w kolejnych latach i w poszczególnych gminach zależy od cen przedstawianych przez przedsiębiorców oferujących daną usługę, kosztów przyjęcia odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów, masy odpadów przewidzianych do odbioru oraz organizacji prac. Nie można wykluczyć większych kosztów.

Dlatego na podstawie kosztów oferowanych przez firmy zajmujące się demontażem, transportem i unieszkodliwieniem odpadów zawierających azbest, danych z powiatu wągrowieckiego i gmin, opracowań tematycznych oraz doświadczenia autorów opracowania założono, że:

- **koszt transportu i unieszkodliwienia** przygotowanych do odbioru 1 Mg wyrobów zawierających azbest nie powinien przekroczyć **450 zł/Mg**,
- **koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia** 1 Mg odpadów zawierających azbest oszacowano na poziomie **750 zł/Mg**.

W przypadku, gdy koszt odbioru w danym roku będzie niższy, możliwe będzie przyspieszenie prac zaplanowanych na kolejne lata lub oszczędności finansowe.

Koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty z środków własnych właścicieli nieruchomości, środków gmin, środków powiatu wągrowieckiego, dotacji i pozostałych funduszy ochrony środowiska.

Na terenie powiatu dominują wyroby obecnie użytkowane, stanowiące pokrycia budynków mieszkalnych i gospodarczych.

Masa wyrobów składowanych jest niewielka. Zaznaczyć należy, że większość tych wyrobów nie jest odpowiednio przygotowana do odbioru przez wyspecjalizowaną firmę. Często wyroby są tylko prowizorycznie zabezpieczone, a w chwili odbioru konieczne będzie ich profesjonalne przygotowanie.

Podjętym się oszacowania kosztów prac związanych ze stopniowym usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wągrowieckiego należy brać pod uwagę całkowity koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia 1 Mg odpadów azbestowych, tj. 750 zł. Ponieważ do tej pory wsparcie oferowane przez gminy i powiat nie obejmowało kosztów demontażu i przygotowania do odbioru wyrobów zawierających azbest, to przedstawiono dwa warianty kosztów: całkowite koszty w kwocie 750 zł/Mg oraz koszty transportu i unieszkodliwienia (bez demontażu) w kwocie 450 zł/Mg. Wyliczenia przedstawiono w formie tabel.

Szacunkowo założono trzy przedziały czasowe realizacji prac. W pierwszym etapie obejmującym lata 2019-2021 zakłada się usunięcie z terenu powiatu 15 % wyrobów zawierających azbest. Następnie w latach 2022-2025 zaplanowano usunięcie 35 % masy wyrobów zawierających azbest. W ostatnim etapie obejmującym lata 2026-2032 założono usunięcie pozostałych 50 % wyrobów. W zależności od możliwości finansowania prac możliwe są zmiany w zaplanowanym harmonogramie.

Tabela 3. Szacunkowe koszty związane z transportem i unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wągrowieckiego – wariant I

proponowany przedział czasowy	wyroby przewidziane do unieszkodliwienia		koszt likwidacji
	procent ogółu (%)	masa (Mg)	(zł)*
2019 - 2021	15 %	3 542,507	1 594 128
2022 - 2025	35 %	8 265,850	3 719 633
2026 - 2032	50 %	11 808,358	5 313 761
RAZEM: 2019 - 2032	100 %	23 616,715	10 627 522

Źródło: przyjęto koszt transportu i unieszkodliwienia 1 Mg wyrobów zawierających azbest = 450 zł

Na terenie powiatu wągrowieckiego do unieszkodliwienia pozostało 23 616,715 Mg wyrobów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwienia wszystkich wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych w powiecie wągrowieckim wyniesie 10 627 522 zł.

Tabela 4. Szacunkowe koszty związane z demontażem, transportem i unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wągrowieckiego – wariant II

proponowany przedział czasowy	wyroby przewidziane do unieszkodliwienia		koszt likwidacji
	procent ogółu (%)	masa (Mg)	(zł)*
2019 - 2021	15 %	3 542,507	2 656 880
2022 - 2025	35 %	8 265,850	6 199 388
2026 - 2032	50 %	11 808,358	8 856 268
RAZEM: 2019 - 2032	100 %	23 616,715	17 712 536

Źródło: przyjęto koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia 1 Mg wyrobów zawierających azbest = 750 zł

Na terenie powiatu wągrowieckiego do unieszkodliwienia pozostało 23 616,715 Mg wyrobów zawierających azbest. Koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia wszystkich wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych w powiecie wągrowieckim wyniesie 17 712 536 zł.

Wyliczanie ewentualnej utylizacji rur zawierających azbest zostało pominięte gdyż najbardziej ekonomicznym rozwiązaniem jest pozostawienie rur w ziemi i budowa nowej sieci. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie

wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31) takie rozwiązanie jest dopuszczalne:

- § 7. 1. Rury azbestowo - cementowe i elementy wyłączonych z użytkowania instalacji sieci: ciepłowniczych, wodociągowych, kanalizacyjnych i elektroenergetycznych podziemnych zawierających rury azbestowo – cementowe, zainstalowane przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, zwane dalej „rurami azbestowo – cementowymi”, pozostawia się w ziemi bez ograniczeń czasowych z zastrzeżeniem ust. 2,
2. Rury azbestowo – cementowe mogą być pozostawione w ziemi w przypadku, gdy ich usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych, w szczególności gdy rury azbestowo – cementowe są położone poniżej użytkowanych instalacji,
  3. Pozostawienie w ziemi, w przypadku spełnienia warunków określonych w ust. 1, rur azbestowo - cementowych wymaga oczyszczenia z wyrobów zawierających azbest miejsc usytuowania studzienek rewizyjnych i innych elementów infrastruktury, gdzie jest możliwy kontakt człowieka z wyrobami zawierającymi azbest.

8. ZADANIA I HARMONOGRAM PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU WĄGROWIECKIEGO

Program jest opracowaniem omawiającym aktualną sytuację na terenie powiatu wągrowieckiego, w zakresie występowania wyrobów zawierających azbest. Program jest dokumentem praktycznym, który powinien służyć podczas planowania prac związanych z demontażem, transportem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest oraz w procesie pozyskiwania środków finansowych na ten cel.

Celem Programu jest przedstawienie wytycznych do racjonalnych działań programowych na dalsze lata oraz poprawa stanu środowiska przyrodniczego i bezpieczeństwa mieszkańców powiatu wągrowieckiego.

Zadania zapisane w opracowanym dokumencie dają podstawę do występowania z wnioskami o dofinansowanie działań proekologicznych zarówno przez mieszkańców powiatu jak i przez osoby prawne.

Założenia opracowanego dokumentu opierają się na głównych zadaniach, które ukazują możliwość rozłożenia w czasie procesu usuwania wyrobów zawierających azbest, przy jednoczesnym wyeliminowaniu, bądź bardzo znacznym ograniczeniu zagrożeń zdrowia człowieka.

Należy zaznaczyć, że wg obowiązujących przepisów, do obowiązków właściciela nieruchomości, użytkownika wieczystego lub zarządcy nieruchomości należy inwentaryzacja wszystkich wyrobów zawierających azbest znajdujących się na jego nieruchomości.

Osobą odpowiedzialną za ocenę stanu technicznego wyrobów zawierających azbest jest właściciel lub zarządca budowli, instalacji, urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie takie wyroby się znajdują. W zależności od określonego stopnia pilności wymiany wyrobów zawierających azbest, należy podjąć odpowiednie działania:

- przypadku kiedy azbest został oceniony jako I stopień pilności wymiany wymaga się jego bezzwłocznego usunięcia takich wyrobów,
- po roku od przeprowadzonej inwentaryzacji konieczne jest przeprowadzenie ponownej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, w przypadku wyrobów zaklasyfikowanych do II stopnia pilności wymiany,
- w ciągu kolejnych 5 lat należy ponownie ocenić stan wyrobów zawierających azbest zaklasyfikowanych jako III stopień pilności wymiany.

Na właścicielu lub zarządcy budynku lub instalacji spoczywa też obowiązek odpowiedniego oznakowania pomieszczeń, w których znajdują się wyroby azbestowe, opracowania i wywieszenia w odpowiednim miejscu informacji ostrzegawczej o zagrożeniu azbestowym oraz zaznaczenie na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami azbestowymi.

Bezpieczne użytkowanie wyrobów zawierających azbest, w sposób niezagrażający zdrowiu bądź życiu ludzi jest dopuszczalne do 31 grudnia 2032 roku. Po tym terminie nie jest możliwe użytkowanie wyrobów zawierających azbest.

Corocznie w terminie do dnia 31 stycznia osoba fizyczna, nieprowadząca działalności gospodarczej, powinna przedłożyć wynik inwentaryzacji odpowiedniemu Wójtowi lub Burmistrzowi w zależności od lokalizacji wyrobów zawierających azbest, a przedsiębiorcy i osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą - Marszałkowi Województwa Wielkopolskiego.

Wójt, Burmistrz lub Marszałek Województwa Wielkopolskiego (w zależności od lokalizacji wyrobów zawierających azbest i ich właściciela) wprowadza dane dotyczące wyrobów zawierających azbest do Bazy Azbestowej znajdującej się pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl, która służy do zapisywania, przechowywania i odczytywania danych w postaci cyfrowej.

Bieżące wpisywanie danych dotyczących gospodarowania wyrobami azbestowymi do Bazy Azbestowej jest realizacją obowiązku przekazywania do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, informacji do Urzędu Marszałkowskiego o ilości usuniętego azbestu. Powyższe wynika z Obwieszczenia Ministra Środowiska z dnia 7 września 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2015 r., poz. 1450).

Zadaniem Starosty Wągrowieckiego oraz Wójtów i Burmistrzów będzie wygosparowanie środków finansowych na wsparcie dla właścicieli nieruchomości usuwających azbest z posesji. W przypadku braku środków własnych konieczne będzie pozyskiwanie środków zewnętrznych (np. z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu) na realizację prac związanych z unieszkodliwieniem azbestu oraz koordynacja tego procesu poprzez organizację zamówień, w celu przeprowadzenia prac związanych z usuwaniem azbestu.

Należy w tym miejscu podkreślić, że od wielu lat Starosta Wągrowiecki współpracuje w tym zakresie z Wójtami i Burmistrzami. Wynikiem tego jest coroczne określenie szczegółowych zasad przyjmowania i rozpatrywania wniosków na wykonanie usługi na usuwanie azbestu, a także sposobu finansowania zadania i rozliczania środków finansowych przeznaczonych na jego wykonanie. Dzięki temu corocznie z terenu powiatu wągrowieckiego usuwane są wyroby zawierające azbest. Unieszkodliwienie azbestu odbywa się poprzez składowanie na składowiskach odpadów do tego celu przystosowanych. Zostały one wymienione w załączniku do niniejszego opracowania.

Należy podkreślić, że zgodnie z obowiązującymi przepisami niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek prac remontowo - budowlanych przez samych właścicieli nieruchomości którzy nie posiadają odpowiedniego przeszkolenia.

Demontaż i transport wyrobów zawierających azbest należy zlecić odpowiedniemu podmiotowi. Przed rozpoczęciem prac związanych z wymianą pokrycia dachowego właściciel nieruchomości powinien złożyć zgłoszenie zamiaru rozpoczęcia robót nie wymagających pozwolenia na budowę. Zgłoszenia dokonuje się w Starostwie Powiatowym w Wągrowcu do Wydziału Architektury i Budownictwa (Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane Dz. U. z 2019 r., poz. 1186 z późn. zm.).

Roboty można rozpocząć jeżeli organ administracji architektoniczno-budowlanej w ciągu 21 dni od daty złożenia zgłoszenia nie skorzysta z prawa do wniesienia sprzeciwu nie później niż po upływie 3 lat od określonego zgłoszenia terminu ich rozpoczęcia.

Powierzanie zadań z zakresu usuwania i zagospodarowania odpadów wyspecjalizowanym firmom, gwarantującym odpowiedni poziom bezpieczeństwa ekologicznego wyeliminuje przedostawanie się pyłów azbestowych do powietrza przy demontażu. Demontaż i transport azbestu powinny odbywać się z zastosowaniem specjalistycznych zabezpieczeń, bez możliwości ich przemieszczania się.

Zasady postępowania jakie powinien uwzględnić wykonawca przy planowaniu prac związanych z zabezpieczeniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest określają odpowiednie rozporządzenia. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649 z późn. zm.) oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089):

1. w terminie co najmniej 7 dni roboczych przed rozpoczęciem robót dokonać zgłoszenia ich przez wykonawcę Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego w Wągrowcu, Okręgowemu Inspektorowi Pracy w Poznaniu oraz Państwowej Powiatowej Inspekcji Sanitarnej w Wągrowcu,
2. wykonawca robót jest zobowiązany wydać zleceniodawcy pisemne zaświadczenie o prawidłowości prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, a zleceniodawca (właściciel obiektu) zobowiązany jest przechowywać to oświadczenie przez okres co najmniej 5 lat.

Należy pamiętać, że prowadzone prace powinny uniemożliwiać emisję azbestu do środowiska oraz minimalizować pylenie. Zdemontowane odpady muszą być codziennie zabezpieczane i magazynowane w niedostępnym dla osób postronnych miejscu. Dodatkowo prowadzący demontaż musi w strefie prac w widocznym miejscu umieścić tablice informacyjne „Uwaga! Zagrożenie azbestem”.

Konieczne jest prowadzenie monitoringu skutków realizacji postanowień niniejszego dokumentu w odniesieniu do jego wpływu na środowisko, ład przestrzenny czy zdrowie człowieka. Proponuje się, aby wymagany monitoring skutków realizacji omawianego Programu był przeprowadzany w powiązaniu z coroczną aktualizacją stanu i jakości wyrobów zawierających azbest.

Powiat wągrowiecki i gminy powinny także prowadzić działania edukacyjne oraz kontrolne mające na uwadze ocenę narażenia i ochrony zdrowia mieszkańców. Należy do tego celu wykorzystać możliwe media, np. w postaci informacji na stronach internetowych, informacji w prasie lokalnej, ulotek informacyjnych do pobrania w ośrodkach administracji samorządowej bądź wysyłki ulotek informacyjnych.

Wykaz podstawowych zadań wynikający z niniejszego dokumentu został przedstawiony w formie tabelarycznej.

Tabela 5. Zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wągrowieckiego

Lp.	Zadanie	Opis zadania	Koszty i źródła finansowania zadania	Podmioty odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji
1	Opracowanie dokumentacji niezbędnej do prowadzenia prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	Po uchwaleniu niniejszego Programu Starosta Wągrowiecki powinien współpracować z Wójtami i Burmistrzami w zakresie opracowania regulaminu przyznawania dotacji dla właścicieli nieruchomości, którzy chcą usunąć azbest ze swoich posesji. W Starostwie Powiatowym i poszczególnych gminach należy wyznaczyć koordynatorów wdrażania Programu.	koszty administracyjne – zadanie realizowane w ramach zadań własnych gmin i powiatu	Starosta Wągrowiecki, Wójtowie i Burmistrzowie gmin powiatu wągrowieckiego	corocznie, do czasu unieszkodliwienia wszystkich wyrobów, planowo do 2032 r.
2	Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych w celu podnoszenia świadomości i wiedzy na temat wyrobów zawierających azbest	Realizacja zadania powinna polegać na przekazywaniu informacji dotyczącej szkodliwości azbestu, możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów, możliwości uzyskania wsparcia w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest. Informację należy przekazywać właścicielom nieruchomości poprzez: strony internetowe powiatu i gmin, ulotki, artykuły prasowe, spotkania, szkolenia, czy informacje pisemne do konkretnych właścicieli nieruchomości posiadających azbest według ankiet inwentaryzacyjnych.	koszty administracyjne – zadanie realizowane w ramach zadań własnych koordynatorów w powiecie i gminach	Starosta Wągrowiecki, Wójtowie i Burmistrzowie gmin powiatu wągrowieckiego	corocznie, do czasu unieszkodliwienia wszystkich wyrobów, planowo do 2032 r.
3	Organizacja przyjmowania zgłoszeń od mieszkańców zainteresowanych	Wójtowie i Burmistrzowie lub Starosta Wągrowiecki ¹ będą odpowiedzialni za przyjmowanie wniosków od właścicieli nieruchomości chcących skorzystać ze wsparcia finansowego w zakresie usuwania	koszty unieszkodliwiania azbestu będą zależne głównie od masy wyrobów	Wójtowie i Burmistrzowie gmin powiatu wągrowieckiego, Starosta	corocznie, do czasu unieszkodliwienia wszystkich wyrobów,

¹ - dotychczas za przyjmowanie wniosków od właścicieli nieruchomości chcących skorzystać ze wsparcia finansowego w zakresie usuwania azbestu odpowiedzialni byli Wójtowie i Burmistrzowie, a Starosta Wągrowiecki przekazywał do gmin dotację na ten cel. Nie wyklucza się, że w kolejnych latach przyjmowaniem i rozliczaniem wniosków może zajmować się również Starosta Wągrowiecki.

Lp.	Zadanie	Opis zadania	Koszty i źródła finansowania zadania	Podmioty odpowiedzialne za realizację	Termin realizacji
	usunięciem azbestu oraz wyłonienie i rozliczenie wykonawcy prac	azbestu, a następnie za wyłonienie wykonawców prac związanych z usuwaniem azbestu oraz właściwe rozliczenie kosztów. Niezbędna jest bieżąca współpraca ze Starostą Wągrowieckim w celu pozyskania i właściwego rozliczenia dotacji otrzymanej od Powiatu.	zawierających azbest unieszkodliwionych w danym roku w oparciu o umowę zawartą z wykonawcą prac	Wągrowiecki	planowo do 2032 r.
4	Gromadzenie informacji o wyrobach zawierających azbest w postaci sukcesywnego uzupełniania Bazy Azbestowej dostępnej pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl	Wójtowie i Burmistrzowie będą odpowiedzialni za bieżące wprowadzanie danych inwentaryzacyjnych na podstawie przyjmowanych zgłoszeń i informacji o azbecie bezpośrednio od właścicieli nieruchomości oraz na podstawie zorganizowanych inwentaryzacji. Dane dotyczące osób prawnych należy przekazywać bezpośrednio do Marszałka Województwa Wielkopolskiego, który jest odpowiedzialny za gromadzenie danych o wyrobach będących w posiadaniu osób prawnych. Narzędziem służącym do gromadzenia i aktualizacji danych jest Baza Azbestowa www.bazaazbestowa.gov.pl	koszty administracyjne – zadanie realizowane w ramach zadań własnych koordynatorów w powiecie i gminach oraz przez Marszałka Województwa Wielkopolskiego	Wójtowie i Burmistrzowie gmin powiatu wągrowieckiego, Marszałek Województwa Wielkopolskiego na podstawie informacji o wyrobach zawierających azbest otrzymanej od właścicieli i zarządców nieruchomości	corocznie, do czasu unieszkodliwienia wszystkich wyrobów, planowo do 2032 r.
5	Monitoring realizacji Programu	Coroczne informowanie mieszkańców o masie unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest w danym roku oraz kosztach przeprowadzonych prac jako podsumowanie zadania w danym roku	koszty administracyjne – zadanie realizowane w ramach zadań własnych koordynatorów w powiecie i gminach	Starosta Wągrowiecki, Wójtowie i Burmistrzowie gmin powiatu wągrowieckiego	corocznie, do czasu unieszkodliwienia wszystkich wyrobów, planowo do 2032 r.

Źródło: opracowanie własne

9. FINANSOWANIE PRAC ZWIĄZANYCH Z USUWANIEM I UNIESZKODLIWIANIEM ODPADÓW AZBESTOWYCH

Usuwanie wyrobów zawierających azbest, szczególnie elementów budowlanych jest kosztowne i wymaga odpowiednich nakładów finansowych.

Do 2032 roku, z terenu powiatu wągrowieckiego należy usunąć wszystkie wyroby zawierające azbest. Nie będzie to możliwe bez finansowego wsparcia właścicieli nieruchomości, ich zarządców lub użytkowników.

Pomoc finansową należy zapewnić zwłaszcza w części dotyczącej transportu i unieszkodliwiania azbestu oraz w miarę posiadanych środków, demontażu pokryć dachowych. Konieczne jest zatem pozyskiwanie jak największego wsparcia finansowego dla wszystkich inicjatyw związanych z usuwaniem z terenu powiatu wągrowieckiego wyrobów zawierających azbest.

Źródłami finansowania usuwania azbestu są środki własne powiatu wągrowieckiego, środki gmin powiatu wągrowieckiego, środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Inwestycji i Rozwoju, środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Poznaniu, środki własne właścicieli nieruchomości, środki własne inwestorów prywatnych oraz kredyty.

9.1. Środki będące w dyspozycji Starosty Wągrowieckiego, Wójtów i Burmistrzów

Zgodnie z zapiskami „POKzA”:

„... Gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty: ze środków własnych gminy, środków właścicieli nieruchomości, przy udziale dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy ...”.

„... Wsparcie finansowe usuwania wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych powinno być koordynowane przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego ...”.

Powiat wągrowiecki we współpracy z gminami powinien wspierać organizacyjnie i finansowo działania właścicieli nieruchomości, którzy zdecydują się usunąć pokrycia dachowe, zawierające w swym składzie azbest. Dofinansowanie działań demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest z terenu poszczególnych nieruchomości jest zależne od możliwości finansowych jednostki i środków finansowych zarezerwowanych w budżecie. Pomoc ta powinna mieć formę dopłaty do demontażu, transportu i unieszkodliwiania azbestu. Warunkiem otrzymania kredytu lub dotacji będzie przestrzeganie zasad ustalonych w regulaminie dofinansowania transportu i unieszkodliwiania azbestu.

Jak już wcześniej zaznaczono, w ostatnich latach gminy powiatu wągrowieckiego wspólnie z powiatem wągrowieckim wspierały osoby fizyczne w zakresie finansowania prac związanych z usuwaniem azbestu. Dofinansowanie dotyczyło kosztów odbioru, transportu i unieszkodliwiania na składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. W latach 2014-2018 odebrano i unieszkodliwiono 1 468,83 Mg wyrobów zawierających azbest. Koszt przedsięwzięcia wyniósł 560 596 zł, z czego dotacja udzielona przez Starostę Wągrowieckiego wyniosła 173 727 zł. Zadanie będzie kontynuowane w kolejnych latach.

9.2. Narodowy Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu oferują możliwość dofinansowania szerokiej gamy projektów w ramach różnych programów priorytetowych ogłaszanych często jako konkursy.

Działanie jednostek opiera się na Wspólnej Strategii działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2017 - 2020.

Celem generalnym systemu Funduszy jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku przy pełnym oraz zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystaniu środków pochodzących z Unii Europejskiej na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu udziela dotacji w zakresie demontażu, transportu i unieszkodliwiania (przekazania na składowisko).

Celem programu jest wspomaganie oczyszczania województwa wielkopolskiego z azbestu poprzez dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest.

Szczegółowe informacje dotyczące dofinansowania, jak i dokładne terminy składania wniosków w latach kolejnych można będzie znaleźć na stronie Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

W dniu 5 lipca 2019 r. Rada Nadzorcza Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu zmieniła Regulamin naboru wniosków na przedsięwzięcia związane z usuwaniem azbestu. Istnieje możliwość składania wniosków przez jednostki samorządu terytorialnego oraz związki jednostek samorządu terytorialnego w ramach programu pn. „Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest”. Celem programu priorytetowego jest wzrost ilości unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest.

Program realizowany będzie w latach 2019–2023, przy czym:

- zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane będą do 31.03.2023 r.,
- środki wydatkowane przez Beneficjenta będą do 15.11.2023 r.

Koszty kwalifikowane są zgodne z „Wytycznymi w zakresie kosztów kwalifikowanych”, z zastrzeżeniem, że są to koszty niezbędne do osiągnięcia efektu ekologicznego i obejmują koszty demontażu, zbierania, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.

Kwota dofinansowania przedsięwzięcia jest zależna od wskaźnika dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, o którym mowa w ustawie z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

Udział środków finansowych udostępnionych przez NFOŚiGW wynosi do 50 % dofinansowania, natomiast udział środków udostępnionych przez WFOŚiGW wynosi nie mniej niż 35 % kwoty dofinansowania.

9.3. Kredyty oferowane przez banki

Jednostki samorządowe mogą korzystać także z dotacji i preferencyjnych kredytów, oferowanych oraz finansowanych ze środków oddziałów bankowych, udzielających kredytów proekologicznych. Przedmiotem kredytowania mogą być inwestycje dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest, m.in. wymiana powierzchni dachowych azbestowych lub elewacyjnych płyt azbestowych (z kredytu mogą być finansowane koszty demontażu, unieszkodliwienia, zakupu i montażu nowego pokrycia dachu lub elewacji).

Wśród wielu możliwych źródeł finansowania inwestycji, jednostki samorządowe oraz prywatni inwestorzy każdorazowo i indywidualnie powinni dopasowywać system możliwości finansowania do danej inwestycji i przedsięwzięcia.

BIBLIOGRAFIA

Przy opracowaniu niniejszego dokumentu wykorzystano m.in. dokumenty, akty prawne oraz informacje publikowane przez instytucje:

- 1) Program Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009-2032.
- 2) Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2017 r., poz. 2119).
- 3) Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2019 r., poz. 701 z późn. zm.)
- 4) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2019 r., poz. 1396 z późn. zm.).
- 5) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r., poz. 1186 z późn. zm.).
- 6) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2014 r., poz. 1923).
- 7) Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 r., Nr 71, poz. 649 z późn. zm.).
- 8) Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31)
- 9) Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. (Dz. U. z 2005 r., Nr 162, poz. 1089),
- 10) Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 7 września 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególnie zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2015 r., poz. 1450)
- 11) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r., Nr 216, poz. 1824)
- 12) Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2018 r., poz. 1286)
- 13) Strona internetowa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie – www.nfosigw.gov.pl
- 14) Strona internetowa Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu – www.wfosgw.poznan.pl
- 15) Baza Azbestowa - narzędzie do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest – www.bazaazbestowa.gov.pl
- 16) Dane Głównego Urzędu Statystycznego – www.stat.gov.pl
- 17) Strona internetowa Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju – www.gov.pl/web/inwestycje-rozwoj
- 18) Dane będące w posiadaniu Starosty Wągrowieckiego oraz Burmistrzów i Wójtów.

SPIS TABEL

Tabela 1. Masa wyrobów (w tonach) zawierających azbest pozostałych do unieszkodliwienia na terenie powiatu wągrowieckiego w rozbiciu na poszczególne gminy	15
Tabela 2. Dane dotyczące masy wyrobów zawierających azbest unieszkodliwionych w latach 2014-2018 wraz z podaniem kosztów przedsięwzięcia i wysokości dotacji udzielonej przez Starostę Wągrowieckiego	18
Tabela 3. Szacunkowe koszty związane z transportem i unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wągrowieckiego – wariant I	20
Tabela 4. Szacunkowe koszty związane z demontażem, transportem i unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wągrowieckiego – wariant II.....	20
Tabela 5. Zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu wągrowieckiego.....	25

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji pozarządowych	6
Ryc. 2. Możliwe lokalizacje materiałów zawierających azbest w budynku	11
Ryc. 3. Lokalizacja składowisk odpadów zawierających azbest na tle województwa wielkopolskiego i powiatu wągrowieckiego	17

SPIS SKRÓTÓW

Dz. U. – dziennik urzędowy
GUS – Główny Urząd Statystyczny
ha - hektar
itp. – i tym podobne
kg – kilogram
Mg – Megagram (tona)
NFOŚiGW - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
nr - numer
POKzA – Program Oczyszczania Kraju z Azbestu
poz. - pozycja
r. - rok
WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
wg - według
ze zm. – ze zmianami

ZAŁĄCZNIKI

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

1. Karta przekazania odpadu – wzór.
2. Wzór oznakowania wyrobów, odpadów i opakowań zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest, a także miejsc ich występowania.
3. Wzór – Informacja o wyrobach zawierających azbest.
4. Wzór – ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.
5. Wykaz składowisk ogólnodostępnych przyjmujących odpady zawierające azbest.

Załącznik nr 1 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu wągrowieckiego

WZÓR

Karta przekazania odpadu

KARTA PRZEKAZANIA ODPADÓW				Nr karty ¹⁾	Rok kalendarzowy
Nazwa i adres posiadacza odpadów, który przekazuje odpad ^{2), 3)}		Nazwa i adres posiadacza odpadów transportującego odpad ^{2), 4), 5)}		Nazwa i adres posiadacza odpadów, który przejmuje odpad ^{2), 6)}	
Miejsce prowadzenia działalności ⁷⁾				Miejsce prowadzenia działalności ⁷⁾	
Nr rejestrowy ⁸⁾		Nr rejestrowy ^{5), 8)}		Nr rejestrowy ⁸⁾	
NIP ⁹⁾		NIP ^{5), 9)}		NIP ⁹⁾	
Posiadacz odpadów, któremu należy przekazać odpad ¹⁰⁾					
Rodzaj procesu przetwarzania, któremu powinien zostać poddany odpad ¹¹⁾					
Wnoszę o wydanie dokumentu potwierdzającego unieszkodliwienie zakaźnych odpadów medycznych lub zakaźnych odpadów weterynaryjnych ¹²⁾		TAK ☐		NIE ☐	
Kod odpadu ¹³⁾		Rodzaj odpadu ¹³⁾			
Data/miesiąc ^{14), 15)}		Masa przekazanych odpadów [Mg] ¹⁶⁾		Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy ^{5), 17)}	Numer certyfikatu oraz numery pojemników ¹⁸⁾
Potwierdzam przekazanie odpadu		Potwierdzam przyjęcie odpadów do transportu i wykonanie usługi transportu ^{4), 5)}		Potwierdzam przejęcie odpadu	
data, i podpis ¹⁹⁾		Data i podpis ¹⁹⁾		Data i podpis ¹⁹⁾	

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 kwietnia 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz.U. 2019 poz. 819)

Objaśnienia:

- 1) Numer jest nadawany przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- 2) Podać imię i nazwisko lub nazwę podmiotu oraz adres zamieszkania lub siedziby.
- 3) W przypadku odpadów komunalnych do wypełnienia karty przekazania odpadów jest obowiązany podmiot, który uzyskał wpis do rejestru określonego w art. 9b ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2018 r. poz. 1454, z późn. zm.). Kartę przekazania odpadów należy wypełnić osobno dla każdej gminy, z której odpady są odbierane.
- 4) Dotyczy posiadacza odpadów transportującego odpady.
- 5) W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich transportujących odpad z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- 6) W przypadku władających powierzchnią ziemi, na której komunalne osady ściekowe są stosowane zgodnie z art. 71 i art. 96 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2019 r. poz. 701, z późn. zm.), należy podać imię i nazwisko oraz adres zamieszkania.
- 7) Podać adres miejsca prowadzenia działalności. W przypadku prowadzenia działalności w zakresie obiektów liniowych, o których mowa w art. 3 pkt 3a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186, z późn. zm.), oraz w przypadku wykonywania usług, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 32 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, należy wpisać nazwę województwa i gminy, na terenie których są wytwarzane odpady w związku z prowadzoną działalnością w zakresie ww. obiektów liniowych lub świadczeniem ww. usług. W przypadku podmiotu, który uzyskał wpis do rejestru określonego w art. 9b ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, należy podać nazwę województwa i gminy.
- 8) O ile dotyczy. Podać numer rejestrowy, o którym mowa w art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.
- 9) O ile posiada.
- 10) Podać imię i nazwisko lub nazwę oraz adres, pod który należy dostarczyć odpad.
- 11) Dotyczy stacji demontażu w przypadku przekazywania odpadów powstałych w wyniku demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji innemu posiadaczowi odpadów zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych przeznaczonym do czasowego składowania odpadów rąci metalicznej przekazującego te odpady do dalszego unieszkodliwienia, należy podać symbol R lub D. Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 1 do ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach. Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 2 do ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.
- 12) Dotyczy wyłącznie wytwórcy zakaźnych odpadów medycznych lub zakaźnych odpadów weterynaryjnych przekazującego te odpady do unieszkodliwienia w spalarni odpadów. W przypadku gdy wytwórca zakaźnych odpadów medycznych lub zakaźnych odpadów weterynaryjnych przekazuje odpady zbierającemu, który uzyskał zezwolenie, o którym mowa w art. 23 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, należy sporządzić osobny wniosek o wydanie dokumentu potwierdzającego unieszkodliwienie i przekazać go do spalarni odpadów.
- 13) Zgodnie z katalogiem odpadów określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.
- 14) W przypadku odpadów niebezpiecznych podać każdą datę przekazania odpadu.
- 15) Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadów lub jako zbiorcza karta przekazania odpadów obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego transportującego odpady, temu samemu posiadaczowi odpadów.
- 16) Podać masę odpadów z dokładnością do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych oraz innych niż niebezpieczne. W przypadku gdy masa odpadów jest mniejsza niż 1 kg, należy podać masę w zaokrągleniu do 0,001 Mg.
- 17) Dotyczy odpadów niebezpiecznych.
- 18) W przypadku posiadacza odpadów przekazującego odpady rąci metalicznej do czasowego składowania na składowisku odpadów niebezpiecznych przeznaczonym do czasowego składowania odpadów rąci metalicznej oraz w przypadku zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych przeznaczonym do czasowego składowania odpadów rąci metalicznej przekazującego te odpady do dalszego unieszkodliwienia, należy podać numer certyfikatu oraz numery pojemników.
- 19) Nie dotyczy dokumentu opatrzonego bezpiecznym podpisem elektronicznym.

Załącznik nr 2 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu wągrowieckiego

WZÓR

OZNAKOWANIA WYROBÓW, ODPADÓW I OPAKOWAŃ ZAWIERAJĄCYCH AZBEST LUB WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST, A TAKŻE MIEJSC ICH WYSTĘPOWANIA

Wzór oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest.
Oznakowanie wzorowane na postanowieniu Unii Europejskiej (załącznik II do Dyrektywy 83/478 EWG).

Wszystkie wyroby zawierające azbest lub ich opakowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno posiadać wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 2,5 cm szerokości,
- b) oznakowanie powinno składać się z dwóch części:
  - górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,
  - dolnej ($h_2 = 60\% H$) zawierającej wyraźny i czytelny napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle,
- c) jeśli wyrób zawiera krokidolit, zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit/azbest niebieski”.

Załącznik nr 3 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu wągrowieckiego

WZÓR

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/installacji, adres²⁾
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres
3. Rodzaj zabudowy³⁾
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾
8. Stopień pilności⁷⁾
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾
  - nazwa i numer dokumentu
  - data ostatniej aktualizacji
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu
8. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁹⁾

Data

(podpis)

Objaśnienia:

- 1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.
- 2) Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.
- 3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno – gospodarczy, inny.
- 4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe, izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie nie wymienione, w tym papier i tektura.
- 6) Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu.
- 7) Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” – załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest z dnia 2 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089).
- 8) Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę dokumentu oraz datę jego ostatecznej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Załącznik nr 4 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu wągrowieckiego

WZÓR

OCENA stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca / obiektu / urządzenia budowlanego / instalacji przemysłowej

Adres miejsca / obiektu / urządzenia budowlanego / instalacji przemysłowej

Rodzaj zabudowy¹

Numer działki ewidencyjnej / obrębu ewidencyjnego²

Nazwa, rodzaj wyrobu³

Ilość wyrobu⁴

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵

Grupa nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. <1 000 kg/m ³)	25	
4	pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od	0	

Grupa nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
	pomieszczeń mieszkalnych)		
V	Wykorzystanie miejsca / obiektu / urządzenia budowlanego / instalacji przemysłowej		
21	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	0	
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)		
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA

W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności

Stopień I – od 120 punktów

(wymagane pilne usunięcie, wymiana na wyrób bezazbestowy lub zabezpieczenie)

Stopień II – od 95 punktów do 115 punktów

(wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku)

Stopień III – do 90 punktów

(wymagana ocena w terminie do 5 lat)

Oceniający
nazwisko i imię

Właściciel / Zarządca
podpis

miejsceowość / data

adres lub pieczęć z adresem

Objaśnienia

- Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo - cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo - cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo - cementowe, izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo - kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo - kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie nie wymienione, w tym papier i tektura.
- Ilość wyrobów zawierających azbest podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny, jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

Załącznik nr 5 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu wągrowieckiego

Wykaz składowisk ogólnodostępnych przyjmujących odpady zawierające azbest

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Właściciel / Zarządca / Inwestor
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE			
1.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Trzebczu	Gmina Polkowice	Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej Sp. z o.o. ul. Dąbrowskiego 2 59-100 Polkowice
2.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Marcinowie	Gmina Trzebnica	Trzebnicki Zakład Gospodarki Komunalnej ERGO Sp. z o.o. Pl. Piłsudskiego 1 55-100 Trzebnica
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO - POMORSKIE			
3.	Składowisko odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w miejscowości Małociechowo	Gmina Pruszcz	ECO-POL Sp. z o.o. ul. Dworcowa 9 86-120 Pruszcz
4.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Bycz, gm. Piotrków Kujawski	Gmina Piotrków Kujawski	Zakład Instalacji Sanitarnych Utylizacja Odpadów Władysław Lewandowski Sp. z o.o. ul. Marszałkowska 18/8 00-590 Warszawa
WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE			
5.	Składowisko Odpadów Azbestowych w Srebrzyszczu	Gmina Chełm	Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Chełmie, ul. Ks. Piotra Skargi 11 22-100 Chełm
6.	Składowisko odpadów Piaski Zarzecze II (kwatery odpadów niebezpiecznych)	Miasto Kraśnik	WOD-BUD Sp. z o.o. ul. Piłsudskiego 12/1 23-200 Kraśnik
7.	Składowisko odpadów Piaski Zarzecze II (kwatery odpadów azbestowych)	Miasto Kraśnik	WOD-BUD Sp. z o.o. ul. Piłsudskiego 12/1 23-200 Kraśnik
WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE			
8.	Składowisko odpadów zawierających azbest	Gmina Gorzów Wielkopolski	INNEKO Sp. z o.o. ul. Teatralna 49 66-400 Gorzów Wielkopolski
WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE			
9.	Składowisko odpadów niebezpiecznych w Pukininie	Gmina Rawa Mazowiecka	ZGO AQUARIUM Sp. z o.o. ul. Katowicka 20 96-200 Rawa Mazowiecka
10.	Składowisko odpadów niebezpiecznych Eko Radomsko Sp. z o.o.	Gmina Radomsko	Eko-Radomsko Sp. z o.o. ul. Narutowicza 5b 97-500 Radomsko
WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE			
11.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych w Ujkowie Starym	Gmina Bolesław	Zakład Gospodarki Komunalnej BOLESŁAW Sp. z o.o. ul. Osadowa 1 32-329 Bolesław
12.	Składowisko „Za rzeką Białą”	Miasto Tarnów	Grupa Azoty Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o. ul. Kwiatkowskiego 8 33-101 Tarnów
13.	Składowisko odpadów zawierających azbest Oświęcim	Miasto Oświęcim	Miejsko-Przemysłowa Oczyszczalnia Ścieków Sp. z o.o. ul. Nadwiślańska 46 32-600 Oświęcim

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Właściciel / Zarządca / Inwestor
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE			
14.	Regionalny Zakład Gospodarki Odpadami w miejscowości Rachocin	Gmina Sierpc	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej w Sierpcu Sp. z o.o. ul. Traugutta 33 09-200 Sierpc
WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE			
brak składowisk			
WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE			
15.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Pyszniczy	Gmina Pysznicza	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Wolności 295 37- 403 Pysznicza
16.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne w Młynach	Gmina Radymno	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych EMPOL Tylmanowa Sp. z o.o. Osiedle Rzeka 133 34-415 Tylmanowa
17.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne z wydzielonymi kwaterami na odpady niebezpieczne zawierające azbest w Kozodrzy	Gmina Ostrów	Gminny Zakład Usług Komunalnych Sp. z o. o. Ostrów 225 39-103 Ostrów
18.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Futory	Gmina Oleszyce	Zakład Usług Komunalnych i Rolniczych Sp. z o.o. ul. Rynek 1 37-630 Oleszyce
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE			
19.	Zakład Gospodarowania Odpadami Sp. z o. o. Miastkowo	Gmina Miastkowo	Zakład Gospodarowania Odpadami Sp. z o.o. ul. Akademicka 22 18-400 Łomża
20.	Zakład Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów w Czerwonym Borze	Gmina Zambrów	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Zambrowie ul. Polowa 19 18-300 Zambrów
WOJEWÓDZTWO POMORSKIE			
21.	Zakład Utylizacyjny Sp. z o.o. Gdańsk Szadółki	Gmina Gdańsk	Zakład Utylizacyjny Sp. z o.o. ul. Jabłoniowa 55 80-180 Gdańsk
22.	Zakład Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór Sp. z o. o.	Gmina Chojnice	Zakład Zagospodarowania Odpadów NOWY DWÓR Sp. z o.o. Nowy Dwór 35 89-620 Chojnice
23.	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gilwa Mała	Gmina Kwidzyn	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gilwa Mała 8 82-500 Kwidzyn
24.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Bierkowie	Gmina Słupsk	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Słupsku ul. Szczecińska 112 76-200 Słupsk
WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE			
25.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne z wydzieloną kwaterą na odpady niebezpieczne zawierające azbest w Świętochłowicach	Gmina Świętochłowice	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Świętochłowicach Sp. z o.o. ul. Łagiewnicka 76 41-608 Świętochłowice
26.	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Sosnowcu	Miasto Sosnowiec	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Sosnowcu ul. Grenadierów 21 41-216 Sosnowiec
27.	Składowisko Odpadów innych	Miasto Knurów	PPHU KOMART Sp. z o.o.

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Właściciel / Zarządca / Inwestor
	niż niebezpieczne i obojętne z wydzielonym sektorem III dla składowania odpadów zawierających azbest Knurów		ul. Szybowa 44 44-194 Knurów
28.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne z wydzieloną kwaterą na odpady niebezpieczne zawierające azbest Jastrzębie Zdrój	Miasto Jastrzębie - Zdrój	COFINCO-POLAND Sp. z o.o. ul. Graniczna 29 40-956 Katowice
WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE			
29.	Składowisko odpadów zawierających azbest Dobrów	Gmina Tuczępy	ŚRODOWISKO i INNOWACJE Sp. z o.o. Dobrów 8 28-142 Tuczępy
WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO - MAZURSKIE			
30.	Zakład Zagospodarowania Odpadów w m. Wysieka	Gmina Bartoszyce	Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. ul. Zbożowa 8 11-200 Bartoszyce
WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE			
31.	Składowisko odpadów niebezpiecznych Konin	Miasto Konin	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Sulańska 11 62-510 Konin
WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE			
32.	Regionalny Zakład Odzysku Odpadów w Sianowie Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	Miasto Sianów	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Komunalna 5 75-724 Koszalin
33.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne Dalsze	Gmina Myślibórz	EKO-MYŚL Sp. z o.o. Dalsze 36 74-300 Myślibórz

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bazaazbestowa.gov.pl